

Impacts of the Belt and Road Initiative on the Political Economy of West Asia

Amir M. Haji-Yousefi¹

Associate Professor, Department of Regional and Global Politics,
Faculty of Economics and Political Science, Shahid Beheshti
University

Mohsen Shariatinia

Assistant Professor, Department of Regional and Global Politics,
Faculty of Economics and Political Science, Shahid Beheshti
University

Reza Azizi

Ph.D. Candidate, Department of Regional and Global Politics, Faculty
of Economics and Political Science, Shahid Beheshti University

(Date received: 5 June 2021- Date approved: 3 November 2021)

Abstract

Introduction: In 2013, Chinese President Xi Jinping launched the Belt and Road project, which had six land corridors and a sea route, and has now expanded into areas such as space, air, and digital. This initiative has been considered as a new stage in China's opening up (industrial development strategy and transition from economic development strategy) since its announcement. So that a group of it with the anarchic structure of power and geo lenses, The other group, the economic structure of power and in terms of interests. Another group is the identity structure of power and from the point of view of nation-building, and finally, another group has emphasized the class structure of power and analysed it through the lens of imperialism. The reason for this diversity in analysis, in addition to the different views on the study of phenomena, is often rooted in the principles governing foreign policy and China's declared policy of rejecting hegemony (emphasizing low policy and rejecting high policy). In addition, it is Chinese political culture that emphasizes a calm, low-

---

¹ E-mail: am-yousefi@sbu.ac.ir (Corresponding author)

cost, and peaceful emergence. Another factor is the complexity of China's international behaviour which has aligned its policies with existing international institutions and has introduced the New Silk Road as a win-win program that addresses both traditional and non-traditional security issues. Most important of all is the flexibility of the new Silk Road, which is managed with a great plan and leads to analytical confusion and often incomplete analysis among international relations researchers in the study of this phenomenon. Less analytical, however, has seen the initiative through the lens of international economic regimes. The concept of international economic regimes is defined by the absence of force, the absence of hierarchy among issues, and the existence of multiple channels of communication between societies. China's five goals ("policy coordination", "facilities connectivity", "financial integration", "unimpeded trade" and "people-to-people bond") are clearly stated in the Silk Road document. Together, these five goals evoke a kind of international regime and these principles seem to be gradually replacing existing international institutions and regimes. In this regard, China has made a series of theoretical and practical actions and efforts for each region. The real situation can be considered the turning point and the beginning of the transition period or the signs and symptoms of the ideal situation, i.e., a complete long-term Chinese regime at the international level and not at the domestic and regional levels.

Research Questions: why China seeks to create a global regime and how it promotes it through various regions, including West Asia, and what are the theoretical and practical measures of the Chinese regime in West Asia? Accordingly, the main issue of this research is: What are the impacts of the Belt and Road Initiative on the political economy of West Asia in the periods between 2013-2021?

Research Hypotheses: The hypothesis of this research is: the belt and road initiative has strengthened and increased GDP and national economic prosperity as the main political goal, strengthening new technologies, especially in the field of transportation and information and communication technology. It has also made economic goals the focus of West Asian foreign policy.

Methodology: For studying this issue, we examined "the Belt and Road Initiative" with an emphasis on West Asia in both theoretical and practical stages. First, by content analysis method, categories from the four selected texts related to the New Silk Road (New Silk Road Mother Document 2015, Sino-Arab Relations Policy Article 2016, Xi Jinping's Speech at the Boao 2021 Annual Assembly, and the Chinese

Foreign Minister's Five-Article Initiative for West Asia 2021) is identified as China's theoretical action, and in the second stage, the practical action of China in West Asia is described and analyzed using the model of causal economic processes derived from the theory of international economic regimes.

Conclusion: The findings of this study show that China seeks to establish an inverted global regime, with an emphasis on low policies and peacefully through various regions, including West Asia.

Keywords

Belt and Road Initiative, China, Development, International Regimes, West Asia

تأثیرهای ابتکار یک کمربند و یک راه بر اقتصاد سیاسی غرب آسیا

امیرمحمد حاجی یوسفی*

دانشیار، گروه سیاست منطقه‌ای و جهانی، دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی

محسن شریعتی نیا

استادیار، گروه سیاست منطقه‌ای و جهانی، دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی

رضا عزیزی

دانشجوی دکتری، گروه سیاست منطقه‌ای و جهانی، دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۱۵ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۱۲)

چکیده

ابتکار یک کمربند و یک راه به‌عنوان مرحله جدیدی از برون‌گرایی چین و تأثیرهای جهانی و منطقه‌ای آن از زمان اعلام در سال ۲۰۱۳ تاکنون محل تحلیل‌های مختلفی بوده است. در این میان، کمتر تحلیلی این ابتکار را از دیدگاه رژیم‌های بین‌المللی اقتصادی نگریسته است. از این رو، می‌توان پرسید که چین چرا به‌دنبال رژیم‌سازی جهانی است و چگونه آن را از راه مناطق مختلف از جمله غرب آسیا به پیش می‌برد و کنش‌های نظری و عملی رژیم‌های چین در غرب آسیا چیست؟ بر این اساس، مسئله اصلی این پژوهش چیستی تأثیرهای ابتکار یک کمربند و یک راه بر اقتصاد سیاسی غرب آسیا در سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۱ است. برای بررسی این مسئله، ابتکار یک کمربند و یک راه را با تأکید بر غرب آسیا در دو مرحله نظری و عملی بررسی می‌کنیم. ابتدا با روش تحلیل محتوا، مقوله‌هایی از درون چهار متن منتخب مربوط به راه ابریشم نوین، سند مادر راه ابریشم نوین ۲۰۱۵، مقاله سیاستی غرب - چین در سال ۲۰۱۶، سخنرانی شی جین‌پینگ در مجمع سالانه بوآئو ۲۰۲۱ و ابتکار پنج ماده‌ای وزیر خارجه چین برای غرب آسیا (۲۰۲۱) را به‌عنوان کنش نظری چین، شناسایی و در مرحله بعد با مدل فرایندهای علی اقتصادی برگرفته از نظریه رژیم‌های بین‌المللی اقتصادی کنش عملی چین در غرب آسیا را توصیف و تحلیل می‌کنیم. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که چین به‌دنبال رژیم‌سازی جهانی به صورت وارونه با تأکید بر سیاست سفلی و به‌صورت آرام و از راه مناطق مختلف از جمله غرب آسیا است.

واژگان اصلی

ابتکار یک کمربند و یک راه، توسعه، چین، رژیم‌های بین‌المللی، غرب آسیا.

مقدمه

شی جین پینگ رئیس‌جمهور چین، ابتکار یک کمربند و یک راه^۱ را در سال ۲۰۱۳ مطرح کرد که شش راهروی زمینی و یک مسیر دریایی دارد و اکنون ابعاد فضایی، هوایی و دیجیتالی هم پیدا کرده است. این ابتکار به‌عنوان مرحله جدیدی از برون‌گرایی چین، توسعه صنعتی و گذار از توسعه اقتصادی از زمان اعلام تاکنون مورد تحلیل دیدگاه‌های مختلفی بوده است. به‌طوری که گروهی آن را از دیدگاه ساختار آنارشیک قدرت و از دید ژئو (XI 2018, Sheng, 2021, Tishehyar & Bakhshi 2017)، گروهی از ساختار اقتصادی قدرت و از زاویه منافع (Fallahi & Shafiee 2021, Aghaei & Ghahramani 2020)، گروهی ساختار هویتی قدرت و از نگاه ملت‌سازی (Hamilton, Tee, Forbes 2018, Zhang, 2017) و گروهی دیگر بر ساختار طبقاتی قدرت و از دیدگاه امپریالیسم (der Merwe 2019, Harvey 2018, Žižek 2018) تحلیل کرده‌اند. دلیل این تنوع در تحلیل‌ها افزون بر بدیهی بودن نگاه‌های مختلف در بررسی پدیده‌ها بیشتر ریشه در اصول حاکم بر سیاست خارجی و سیاست اعلامی چین در رد هژمونی (تأکید بر سیاست دانی و رد سیاست عالی)، فرهنگ سیاسی ویژه چین مبنی بر ظهور آرام و بی‌سروصدا، کم‌هزینه و مسالمت‌آمیز، پیچیدگی رفتار بین‌المللی چین در تنظیم حرکت خود بر بسترهای نهادی موجود بین‌المللی و معرفی راه ابریشم نوین به‌عنوان ابتکار برد-برد، پوشش حوزه‌های گوناگون از حوزه مسائل امنیت سنتی گرفته است تا مسائل امنیت غیرسنتی در ابتکار و از همه مهم‌تر انعطاف و در حال شدن بودن راه ابریشم نوین و راهبری آن با یک طرح کلان دارد که سبب سردرگمی تحلیلی و غالباً ناقص و ناکامل در بررسی این پدیده برای علما و پژوهشگران روابط بین‌الملل شده است. در این میان، کمتر تحلیلی، ابتکار یک کمربند و یک راه را از دیدگاه رژیم‌های بین‌المللی اقتصادی نگریسته است. مفهوم رژیم‌های بین‌المللی اقتصادی با نبود زور، نبود سلسله مراتب در میان مسائل و وجود چندین کانال ارتباطی میان جوامع تعریف می‌شود و چین هم پنج هدف و قاعده «هماهنگی سیاست»، «پیوند میان تأسیسات»، «تجارت آزاد و بدون مانع»، «ادغام مالی» و «ارتباط مردم با مردم» را در یگانه سند راه ابریشم نوین به‌طور روشن مطرح کرده است که به‌نوعی شیوه حرکت چین در نظام بین‌الملل را با نوعی همسانی و نزدیکی مفهومی با رژیم‌های بین‌المللی اقتصادی و نیز نوعی رژیم‌سازی در سطح جهانی همراه می‌سازد. بنابراین آیا نمی‌توان گفت که چین به‌دنبال رژیم‌سازی جهانی است و آن را از راه مناطق مختلف از جمله غرب آسیا در نظر گرفته و برای هر منطقه هم یک سری کنش‌ها و تلاش‌های نظری و عملی انجام داده است؟ آیا نمی‌توان شرایط واقعی را به‌عنوان نقاط عطف و آغاز دوره گذار یا نشانه‌ها و ردپاهایی برای شرایط ایده‌آل یعنی یک رژیم کامل

---

1. The Belt and Road Initiative (BRI)

چینی در سطح بین‌المللی و نه داخلی و منطقه‌ای در بلندمدت در نظر گرفت؟ در این مقاله در پی راستی‌آزمایی این مسئله هستیم که آن را به‌وسیله متون ابتکار یک کمر بند و یک راه به‌مثابه بهترین راه برای مستند کردن و نشان دادن رژیم‌سازی نظری چین و تبیین پژواک آن در کنش عملی چین در مناطق مختلف از جمله در غرب آسیا به‌عنوان مورد پژوهش بررسی کرده است. از این‌رو، مسئله این پژوهش چیستی کنش رژیم‌سازی بین‌المللی و چگونگی کنش رژیم‌سازی عملی چین در غرب آسیا (پنج کشور ایران، عربستان، امارات متحد عربی، مصر و الجزایر که از بالاترین سطح مشارکت راهبردی با قید جامع از میان ۱۹ توافق چین با غرب آسیا برخوردار هستند) به‌عنوان تأثیرهای رژیم‌سازی بین‌المللی ابتکار یک کمر بند و یک راه بر این منطقه در سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۱ است. در واقع، پرسش اصلی این پژوهش این است: «تأثیرهای ابتکار یک کمر بند و یک راه بر اقتصاد سیاسی غرب آسیا چیست؟»

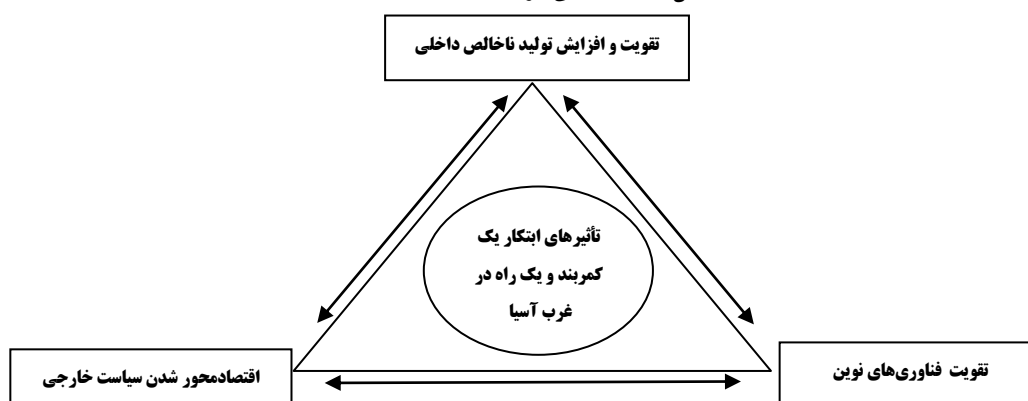
چارچوب مفهومی و نظری: رژیم‌های بین‌المللی اقتصادی

چارچوب نظری این نوشتار مدل علی فرایندهای اقتصادی برگرفته از نظریه رژیم‌های بین‌المللی اقتصادی کیوهان و نای در کتاب قدرت و وابستگی است. کیوهان و نای مفاهیم هنجارها، اصول، قواعد و رویه‌ها را با مفهوم واحد «قواعد روشن» بیان می‌کنند: «رژیم‌ها، نهادهایی هستند که قواعد روشن دارند، توسط دولت‌ها توافق می‌شود، و به مجموعه خاصی از مسائل در روابط بین‌الملل مربوط می‌شوند». کیوهان و نای برای دقت بیشتر و دوری از کلی‌گویی، این مفهوم از رژیم‌های بین‌المللی را در چارچوب پاسخ به دومین پرسش مهم کتاب خود مطرح ساختند یعنی چرا و چگونه رژیم‌های بین‌المللی تغییر می‌کنند؟ در دیدگاه آن‌ها وابستگی متقابل اقتصادی بر سیاست جهان و رفتار دولت‌ها تأثیر می‌گذارد، اما اقدام‌های حکومت‌ها نیز بر الگوهای وابستگی متقابل تأثیر می‌گذارد. حکومت‌ها با ایجاد یا پذیرش رویه‌ها، قواعد یا نهادهایی برای فعالیت‌های خاص، روابط بین‌دولتی و فراملی را تنظیم و کنترل می‌کنند. کیوهان و نای این ترتیبات حکمرانی را رژیم‌های بین‌المللی^۱ می‌نامند. در دیدگاه کیوهان و نای وابستگی متقابل حتماً به همکاری منجر نمی‌شود؛ همان‌طور که به ضرورت سبب تنازع هم نمی‌شود (Keohane and Nye, 2012).

کیوهان و نای چهار مدل را برای چرایی و چگونگی تغییر رژیم‌های بین‌المللی اقتصادی مطرح می‌کنند که با توجه به اینکه سه مفهوم اصلی در مدل اول آن‌ها یعنی مدل فرایندهای اقتصادی ظرفیت تبیینی بیشتری نسبت به سه مدل دیگر دارد، همچنین این مدل تناسب بیشتری با واقعیت‌های ابتکار یک کمر بند و یک راه در غرب آسیا دارد، آن را برای تبیین رژیم‌های بین‌المللی اقتصادی راه ابریشم نوین در غرب آسیا انتخاب کرده‌ایم که مفاهیم آن در

ادامه می‌آید: تغییرهای فناوری و وابستگی متقابل اقتصادی و تقاضاهای سیاسی داخلی برای افزایش استاندارد چرا که رفاه اقتصادی ملی هدف سیاسی مسلط است و افزایش تولید ناخالص ملی نشانه سیاسی اساسی است و همچنین سودها و مزایای کلان ناشی از تحرک بین‌المللی سرمایه، کالا و کار به دولت‌ها انگیزه تغییر یا بازسازی رژیم‌های بین‌المللی را می‌دهد که نتیجه این سه فرض می‌شود، تغییر رژیم‌های بین‌المللی موجود (Keohane and Nye, 2012).

شکل ۱. مدل علی فرایندهای اقتصادی

Source: (Authors)

اولین فرض الگوی فرایند اقتصادی تغییر رژیم این است که تغییر فناوری و افزایش وابستگی اقتصادی رژیم‌های بین‌المللی موجود را منسوخ می‌کند. آن‌ها برای عهده‌داری افزایش حجم معاملات یا شکل‌های جدید سازمانی که برای نمونه، توسط شرکت‌های فراملی شناخته می‌شوند، ناکافی هستند. نهادها، قواعد و رویه‌های تأسیس شده با ناکارآمدی یا فروپاشی تهدید خواهند شد. فرض دوم این است که دولت‌ها برای افزایش سطح زندگی به شدت زیر فشار پاسخ‌گویی برای مطالبات سیاسی داخلی خواهند بود. رفاه اقتصادی ملی به شکل معمول هدف اصلی سیاسی خواهد بود و افزایش ناخالص ملی شاخص مهم سیاسی خواهد بود (Keohane and Nye, 2012).

فرض سوم این مدل این است که سودها و مزایای کلان اقتصادی نتیجه حرکت بین‌المللی سرمایه، کالاها و در برخی موارد کار به دولت انگیزه‌های قوی برای اصلاح یا بازسازی رژیم‌های بین‌المللی برای بازگرداندن اثربخشی آن‌ها می‌دهد. دولت‌ها در مورد توزیع دستاوردها جدل خواهند کرد و از مسئله ازدست‌دادن استقلال ناشی از افزایش وابستگی اقتصادی (آسیب‌پذیری و همچنین حساسیت) شکایت خواهند کرد. اما آن‌ها

به طور کلی می‌فهمند وقتی خواسته‌های سیاسی داخلی برای رفاه اقتصادی بیشتر وجود داشته باشد، هزینه‌های رفاهی گسست روابط اقتصادی بین‌المللی اجازه‌دادن به آن‌ها تا به هرج و مرج منجر شوند از مزایای خودمختاری بیشتر است. با اکراه، آن‌ها به رشد وابستگی متقابل اقتصادی اجازه می‌دهند و حتی با اکراه بیشتر، اما ناگزیر با ایجاد پاسخ‌های سیاست‌گذارانه یکپارچه، به همکاری در ساخت رژیم‌های جدید بین‌المللی پیش می‌روند (Keohane and Nye, 2012).

روش‌شناسی پژوهش

در این مقاله به دو روش به دنبال دستیابی به «فهم شیوه رژیم‌سازی چین در نظر و عمل در غرب آسیا به‌عنوان تأثیرهای ابتکار یک کمربند و یک راه بر اقتصاد سیاسی این منطقه هستیم. در روش اول بر پایه «تحلیل محتوای کیفی»^۱ چهار متن منتخب مربوط به راه ابریشم نوین، به فهم شیوه کنش رژیمی نظری چین می‌پردازیم:

۱. سند مادر راه ابریشم (NDRC, 2015) که چین دو سال بعد از اعلام ابتکار در سال ۲۰۱۳ آن را منتشر کرد. در این سند هدف‌ها، چارچوب، اولویت‌ها و سازوکارهای همکاری ابتکار یک کمربند و یک راه را تبیین می‌کند؛

۲. مقاله سیاستی روابط چین و عرب (China's Arab Policy Paper, 2016) که چین آن را با هدف تبیین سیاست عربی چین و تعمیق و تقویت روابط همکاری راهبردی جامع و توسعه مشترک چین و عرب در ابعاد گوناگون علم و فناوری، فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی سیاسی و امنیتی نظامی منتشر کرد؛

۳. سخنرانی‌ای که شی جین پینگ در مجمع سالانه بوآئو (Xi, 2021) با هدف تبیین ابتکار به‌عنوان یک فرصت و یک نسخه در شرایط بحرانی جهان امروز برای بشریت به‌ویژه کشورهای آسیایی کرد.

۴. ابتکار پنج ماده‌ای وزیر خارجه چین برای غرب آسیا (Wang, 2021) که او برای ایجاد ثبات در خاورمیانه در سفر به عربستان از آن رونمایی کرد. سپس بلافاصله به ایران سفر و توافق ۲۵ ساله با ایران امضا کرد.

روش دوم توصیفی - تحلیلی است و بر اساس مدل روندهای علی اقتصادی با سه شاخص تقویت فناوری‌های نوین (انرژی، حمل‌ونقل، عمرانی، صنایع)، افزایش تولید ناخالص داخلی (تجارت خارجی، سرمایه‌گذاری خارجی) و تقویت اقتصادمحورشدن سیاست خارجی پنج کشور دارای توافق مشارکت راهبردی جامع با چین، رژیم‌سازی چینی در عمل در غرب

آسیا را در سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۱ توصیف و تحلیل می‌کند (شکل ۱). البته روش این پژوهش در بخش اول، تحلیل محتوای استقرایی است. به‌طور کلی تحلیل محتوا به هر رویه‌ای گفته می‌شود که برای تحلیل، تلخیص، طبقه‌بندی و استنباط‌کردن ویژگی‌های خاص از متن منجر می‌شود و در مواردی معنای پنهان واقع در آن آشکار شده و گاهی امکان مقایسه چندین متن را به ما می‌دهد. تحلیل محتوای استقرایی در مقابل تحلیل محتوای قیاسی به‌کار می‌رود. در روش تحلیل محتوای استقرایی پژوهشگر از به‌کارگیری طبقه‌های از پیش تعیین‌شده اجتناب می‌کند و در عوض اجازه می‌دهد که طبقه‌ها و نامشان از درون داده‌ها بیرون آیند (Momeni Rad et al., 2013). مراحل ضروری در تحلیل محتوای استقرایی در جدول (۱) نشان داده شده است. در ابتدا تحلیل داده‌ها با خواندن مکرر متن برای غوطه‌ورشدن در آن‌ها و یافتن درک کلی آغاز می‌شود (Momeni Rad et al., 2013).

واحد تحلیل، کوچک‌ترین جزء پیکره متن است که برای رسیدن به هدف پژوهش در آن رویدادها و توصیف مفاهیم بررسی می‌شود. در این مقاله واحدهای تعریف‌شده شامل جمله‌های اصلی منتخب از چهار متن منتخب هستند. متن‌ها کلمه به کلمه خوانده می‌شوند تا رمزها استخراج شوند. این فرایند به‌طور پیوسته از استخراج رمزها تا نام‌گذاری آن‌ها تداوم می‌یابد (Ghazi-Shariat-Panahi, 1997; Shannon, 2005). مقوله تحلیل، ابزار اصلی تحلیل محتواست و همان‌گونه است که پس از تعیین واحد تحلیل به واحدهای استخراج و بررسی شده برای دسته‌بندی آن‌ها داده می‌شوند. تحلیل محتوا به سبب مقوله‌بندی‌هایش موفق می‌شود یا شکست می‌خورد. از این‌رو، مقوله‌ها و واحدها در فن تحلیل محتوا از اهمیت به‌سزایی برخوردارند (Ghazi-Shariat-Panahi, 1997; Shannon, 2005). بنابر آنچه گفتیم، پس از مرحله نام‌گذاری رمزها، آن‌ها براساس تفاوت‌ها یا شباهت‌هایشان به داخل مفاهیم (مقوله‌ها) دسته‌بندی می‌شوند. در مرحله بعد مفاهیم (مقوله‌ها) براساس جامعیت (امکان جای‌گیری در طبقه مشخص)، همگنی (هویت مشخص و جداگانه هر مفهوم)، عینیت (قواعد مشخص پذیرفته‌شده در محافل پژوهشی)، نظم (توجه به همه محتوای مربوط) و عمومیت (ارتباط نظری یافته‌ها با یکدیگر) در طبقه‌های مشخصی جای می‌گیرند. سرانجام به ازای هر مفهوم (مقوله) و برای تدوین نظام مقوله‌ها، شواهدی از خود متن‌ها به عنوان توصیف مقوله‌ها نقل قول می‌شود (Salarzadeh Amiri, 1969).

جدول ۱. فرایند تحلیل محتوای استقرایی

ردیف	جمله‌های اصلی متون	برچسب ها/رمزها	فراوانی	شناسه رمزها	مفاهیم	طبقه‌ها
-۱	-۱	-۱	برحسب تکرار	ارجاع‌ها و	-۱	-۱
-۲	-۲	-۲	رمزها	منابع	-۲	-۲
...	...	...			...	...

Source: (Momeni Rad et al.)

کنش نظری رژیم‌های چین^۱

باتوجه به اهمیت تعیین شناسه برای به دست آوردن نکته‌های اصلی استنباط مفاهیم، طبقه‌بندی و استخراج نظریه رژیم‌های بین‌المللی راه ابریشم نوین از متن‌های چینی، شناسه‌ها به شرح جدول (۲) تعریف می‌شوند:

جدول ۲. شناسه‌ها

شناسه	نوع داده	نام
BRI _d	D= Document	رژیم بین‌المللی راه ابریشم نوین چین
	سند مادر راه ابریشم سال ۲۰۱۵	
BRI _s	S= speech	
	سخنرانی شی جین پینگ در مجمع بوآئو در سال ۲۰۲۱	
BRI _{pp}	PP= policy paper	
	مقاله سیاستی روابط چین و غرب ۲۰۱۶	
BRI _i	I= Initiative	
	ابتکار پنج ماده‌ای وزیر خارجه چین برای غرب آسیا در سال ۲۰۲۱	

Source: (Authors)

بعد از بررسی همه داده‌ها از منابع چهارگانه منتخب، جمله‌های معنادار استخراج شد. در گام بعد، داده‌های معنایی یک رمز یا برچسب را به خود اختصاص داد. سپس برحسب میزان تکرار رمزها در منابع با مجموع ۱۰۲۰ رمز، رقم مربوط به فراوانی در مقابل آن درج شد. بعد از آن، شناسه یا همان منابع مورد نظر رمزها در ستون شناسه درج شد، رمزهای مشترک در یک (مقوله) واحد در آمدند و سرانجام مقول‌ها در طبقه‌های سه‌گانه جای گرفتند.

1 The Action of the Chinese regime in theory

۱. استخراج نکته‌های اصلی، به دست آوردن رمزها و مفاهیم (جدول ۳)

جدول ۳. نکته‌های اصلی، رمزها و مقوله‌ها

ردیف	نکته‌های اصلی	رمز	فروانی رمزها	شناسه رمزها	مفاهیم (مقوله‌ها)
۱	با رشد روزافزون کاستی‌های حاکمیت، اعتماد، توسعه و صلح، تنها ابتکار برای پیشبرد صلح و توسعه جهانی باقی می‌ماند.	ابتکار ضامن نظم و صلح جهانی	۲۰۴	BRI _f BRI _p BRI _d BRI _s	نظم بین‌المللی توسعه‌محور مصالحانه (پاسکس سینیکای ^۱ توسعه‌محور)
۲	باید تلاش‌هایی برای یکپارچگی راهبردهای توسعه کشورهای در امتداد کمربند و راه صورت گیرد.	تلاش برای یکپارچگی راهبردهای توسعه کشورهای	۶۶	BRI _d BRI _s BRI _f BRI _p p	یکپارچگی جهانی
۳	ابتکار برای پشتیبانی از رژیم تجارت آزاد جهانی و اقتصاد جهان باز در روح همکاری‌های منطقه‌ای باز طراحی شده است.	پشتیبان رژیم‌های بین‌المللی موجود	۱۸۰	BRI _d BRI _s BRI _f BRI _p p	قانون‌مندی و نهادمندی
۴	چین حاضر است با کشورهای عربی و به‌طور مشترک نظم بین‌المللی را عادلانه‌تر و منصفانه‌تر کند.	اصلاح نظم موجود بین‌المللی با مشارکت کشورهای خاورمیانه			
۵	چین فعالانه به دنبال ساختن نوع جدیدی از روابط بین‌الملل، شامل همکاری برد-برد و ترویج مشترک صلح و توسعه جهانی است.	همکاری مشترک با منافع برد-برد	۱۵۱	BRI _f BRI _p BRI _d BRI _s p	مشترک با منافع متقابل
۶	ابتکار یک کمربند و یک راه باز و فراگیر و فرابندی کثرت‌گرا است که می‌تواند بسیار انعطاف‌پذیر باشد.	باز و فراگیر، و کثرت‌گرا و انعطاف‌پذیر بودن ابتکار	۵۰	BRI _d BRI _p BRI _s p	سیال بودن راهبردی
۷	کشورها باید در نظام هماهنگ کار کنند.	لزوم فعالیت هماهنگ در ابتکار	۳۵۴	BRI _s BRI _d BRI _p p BRI _d BRI _p p	همکاری و هماهنگی (فعالیت در نظام هماهنگ)
۸	ما باید تقسیم کار و توزیع زنجیره‌های صنعتی را با تشویق کل زنجیره صنعتی و صنایع مرتبط به توسعه را در نظام هماهنگ از جمله در خاورمیانه بهبود بخشیم.	ضرورت تقسیم کار و توزیع زنجیره صنعتی در نظام هماهنگ راه ابریشم	۶	BRI _d BRI _p p	تقسیم کار منطقه‌ای

تبادلات مردمی (دیپلماسی عمومی و فرهنگی)	BRI _d BRI _p p	۹	تبادلات مردمی برای پرورش محیط هماهنگ	پیوند مردم با مردم حمایت عمومی از اجرای ابتکار را فراهم می‌کند.	۹
---	---	---	--------------------------------------	---	---

Source: (Authors)

۲. طبقه‌بندی (جدول ۴)

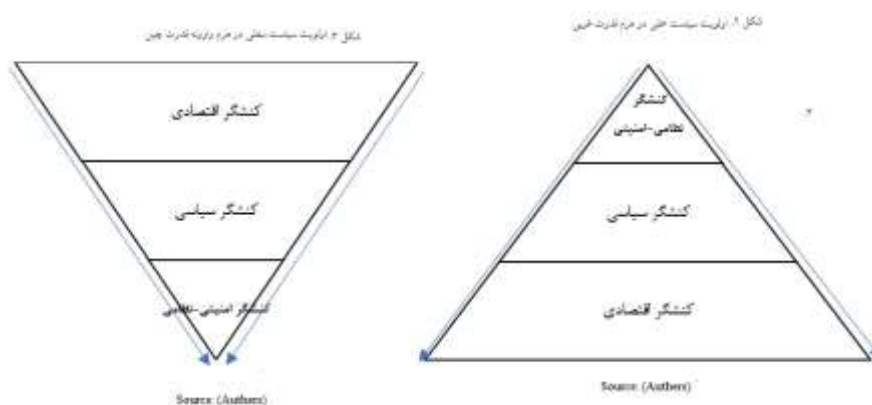
جدول ۴. طبقه‌بندی مقوله‌ها

مجموع فراوانی رمزها	مفاهیم	طبقه‌بندی
۱۰۲۰	نظم بین‌المللی توسعه‌محور مصلحانه (پاکس سینیکای توسعه‌محور)	هدف
	یکپارچگی جهانی	چارچوب
	قانون‌مداری و نهادمندی	
	مشترک با منافع متقابل	
	سیال‌بودن راهبردی	فرایند
همکاری و هماهنگی (فعالیت در نظام هماهنگ		
تقسیم کار منطقه‌ای		
	تبادلات مردمی (دیپلماسی عمومی و فرهنگی)	

Source: (Authors)

۳. توصیف مقوله‌ها (نظام مقوله‌بندی)

در اندیشه کیوهان و نای رژیم‌ها متغیرهایی واسط میان قدرت و دستاورد است و قدرت اقتصادی و قدرت انتقال سرمایه، خدمات و کالا هم عامل اصلی برای ایجاد اصول و قواعد (رژیم) هستند. کنش رژیمی چین با کنشگری راه ابریشم نوین هم این‌گونه است. با این تفاوت که چین، هرم رژیم‌سازی را وارونه کرده است و از قاعده هرم بر محوریت سیاست سفلی (شکل ۳) و رد عوامل ژئوپلیتیک (شکل ۲) آغاز کرده است. در واقع، از نظر روش و نتایج یکسان، اما از نظر نقطه حرکت متفاوت هستند. در ادامه با مفصل‌بندی بخش استنباط پژوهش که در سه طبقه هدف، چارچوب و فرایند جای داده شده‌اند، به درک یا فهم یا استنباط هدف چین از ابتکار یا راه ابریشم جدید یعنی رژیم‌سازی می‌رسیم.

الف) هدف رژیم ابتکار

نظم بین‌المللی توسعه‌محور مصلحانه (پاکس سینیکای توسعه‌محور)

چین از مسیر سیاست دانی، ابتکار یک کمربند و یک راه را مسیر عبور کاستی‌های نظم موجود بین‌المللی معرفی می‌کند. این مفهوم ۲۰۴ رمز را از مجموع ۱۰۲۰ رمز به خود اختصاص داد.

یکپارچگی جهانی

چین به شدت به دنبال پیوند سخت زیرساخت‌ها و پیوند نرم قوانین و استانداردها برای توسعه یکپارچه، یکپارچه‌سازی سرمایه‌گذاری، تجارت و ایجاد شبکه مناطق تجارت آزاد از جمله در خاورمیانه است. این مفهوم ۶۶ رمز را از مجموع رمزها به خود اختصاص داد.

ب) چارچوب رژیم ابتکار

قانون‌مداری و نهادمندی

چین به دلیل بزرگ‌ترین ذی‌نفع رژیم‌های بین‌المللی موجود، خود را پشتیبان آن و همچنین نظم موجود را ناعادلانه، نابرابر و غیرمنصفانه می‌داند. قانون‌مداری و نهادمندی ۶۶ رمز را از مجموع رمزها به خود اختصاص داد.

مشترک با منافع متقابل

چینی‌ها همکاری در رژیم ابتکار را در همه ابعاد مشترک و با سود و منافع متقابل و نتایج برد-برد برای جهان و خاورمیانه معرفی می‌کنند که به نوعی یادآور اصل دستاوردهای مطلق است. این معنا ۱۵۱ رمز را از مجموع رمزها به خود اختصاص داد.

سیال‌بودن راهبردی

چین رژیم ابتکار را برای کشورها از جمله خاورمیانه و سازمان‌های بین‌المللی باز و منعطف، کلان و کثرت‌گرا معرفی می‌کند. این معنا ۵۰ رمز را از مجموع رمزها به خود اختصاص داد.

پ) فرایند رژیم ابتکار

همکاری و هماهنگی (فعالیت در نظام هماهنگ)

از نظر چین رژیم راه ابریشم نوین یک نظام هماهنگ مشترک است و اقدام هماهنگ راه تضمینی تحقق رژیم ابتکار است. این معنا ۳۵۴ رمز از مجموع رمزها را به خود اختصاص داد.

تقسیم کار منطقه‌ای

چین کارویژه مشخصی را در زنجیره صنعتی کنسرت راه ابریشم جهانی برای هر منطقه از جمله خاورمیانه، براساس ضرورت‌های جغرافیایی، فرهنگی و سیاسی آن‌ها در نظر گرفته است و در پی تقسیم کار و توزیع زنجیره‌های صنعتی در مناطق است. این معنا با وجود اهمیت بسیار، فقط ۶ رمز از مجموع رمزها را به خود اختصاص داد.

تبادلات مردمی (دیپلماسی عمومی و فرهنگی)

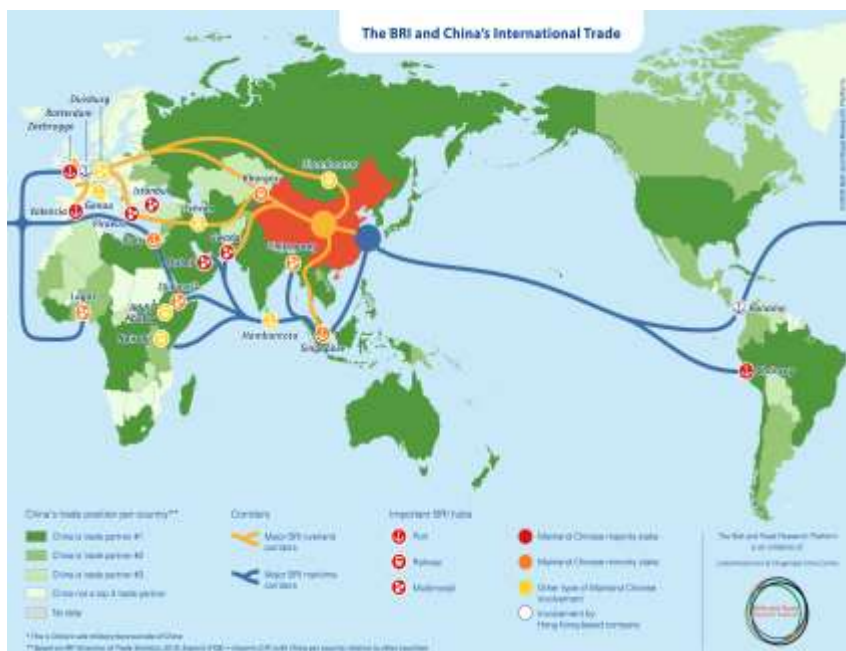
از نظر چین پیوند مردم با مردم، حمایت عمومی را برای اجرای ابتکار فراهم می‌کند و روان‌ساز همکاری کشورها در رژیم راه ابریشم نوین است. این مفهوم که نزدیکی زیادی با دیپلماسی عمومی و فرهنگی دارد ۹ رمز از مجموع رمزها را به خود اختصاص داد.

کنش عملی رژیمی چین^۱

در این بخش راهنمای توصیف و تبیین تأثیرهای عملی ابتکار یک کمربند و یک راه در غرب آسیا در سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۱ این شاخص‌های سه‌گانه هستند: ۱. تقویت فناوری‌های نوین؛ ۲. افزایش تولید ناخالص داخلی؛ ۳. تقویت اقتصادمحورشدن سیاست خارجی.

1 China's regime action in action

نقشه ۱. ابتکار یک کمربند و یک راه و تجارت بین‌الملل چین

Source: (IMF Direction Of Trade Statistics 2018)

۱. ابتکار یک کمربند و یک راه و تقویت فناوری‌های نوین غرب آسیا

کاربرد فناوری‌های نوین چینی در پنج کشور غرب آسیا را می‌توان در این طبقه‌بندی جای داد: انرژی (فسیلی، هسته‌ای، تجدیدپذیر)، حمل‌ونقل (راه‌آهن سریع‌السیار برقی، فرودگاه، بندر، بزرگراه)، عمرانی (مجتمع‌های صنعتی، دیگر ساخت‌وسازها)، صنایع (پیشرفته، تولیدی) که به صورت جداگانه در جدول پنج آمده است.

الف) فناوری حوزه انرژی

غرب آسیا در تقسیم کار رژیم ابتکار عرضه‌کننده انرژی و منابع و چین تأمین‌کننده فناوری‌های بالادستی حوزه انرژی فسیلی و بیشتر انرژی‌های تجدیدپذیر و هسته‌ای است. در واقع، نوعی وابستگی متقابل بین چین و غرب آسیا در انرژی‌های فسیلی برقرار است و چین با سیاست متنوع‌سازی می‌کوشد از درجه حساسیت و آسیب‌پذیری خود بکاهد. البته جایگاه و نقش کشورهای خاورمیانه در چین متفاوت است. نقش عربستان به دلیل فناوری به ارث رسیده غربی در حوزه صنایع پایین‌دستی و هم‌سویی با سیاست‌های منطقه‌ای جامعه بین‌المللی ویژه است. ایران به دلیل تحریم‌ها و بحران در روابط خارجی خود حضور تکنولوژی انرژی کم‌رنگی را تاکنون (توسعه نیم‌بند و رهاشدن مرحله ۱۱ میدان گازی پارس جنوبی وسط کار) داشته و

رابطه این دو کشور در سطح دوگانه نفت و کالا است. در الجزایر هم، چین در حوزه فناوری پایین دستی نفت و گاز توان رقابت با آمریکا و اروپا را ندارد و رتبه چهارم را بعد از آن‌ها دارد و محور روابط این دو کشور بیشتر در سطح دوگانه نفت و سلاح است (Refinitiv BRI database, 2020, Chen, 2016, Pairault, 2015).

ب) فناوری حوزه حمل و نقل

در چارچوب هدف یکپارچه سازی، فناوری حمل و نقل چینی در کشورهای غرب آسیایی با توجه به ضرورت‌های جغرافیایی متمرکز است بر ایجاد زیرساخت‌های مربوط به راه‌آهن سریع‌السیر برقی (خط تهران-قم-اصفهان و تهران-مشهد به عنوان طرح‌های شاخص در ایران، دهم رمضان در مصر، راه‌آهن مکه در عربستان)، بندرها (جزان عربستان، عین سخنه مصر، پایانه مشترک بندرهای ابوظبی و کشتیرانی کاسکو در بندر خلیفه امارات به عنوان هاب منطقه‌ای شبکه کشتیرانی جهانی چین (کاسکو))، بزرگراه (تهران-شمال در ایران، شرق-غرب در الجزایر، مکه-مدینه در عربستان) و فرودگاه (خدمات بولتن آسمان باز امارات به ۳۰ کشور، هواری بومدین الجزایر به عنوان اولین مرکز فرودگاه تجاری در آفریقا، دقم در عمان) (Chen, 2018, Morsy, 2019, Refinitiv BRI database, 2020, AL-Qatatsheh & Al-Rawashdeh, 2017, Abdel ghafar & Jacobs, 2020, Garlick & Havlová, 2020).

پ) فناوری حوزه عمرانی (ساخت و ساز)

چین در بخش ساخت و ساز و عمرانی در غرب آسیا بیشتر متمرکز است بر ساخت مجتمع‌های صنعتی برای ایجاد خوشه لجستیک چین در غرب آسیا (منطقه همکاری اقتصادی مشترک چین و مصر در عین سخنه و ساخت و حفاری کانال سوئز جدید و تعریض و تعمیق کانال موجود و پارک صنعتی خلیفه ابوظبی (کیزاد) امارات با هدف گسترش جریان تجارت در جغرافیای ابتکار یک کمربند و یک راه و دیگر ساخت و سازها مانند پالایشگاه (عربستان)، مسکن (الجزایر) و طرح‌های بزرگی مانند مسجد بزرگ الجزیره در الجزایر توسط شرکت سی سی اس سی ای چین^۱، پیمانکار بزرگ طرح‌های زیربنایی متعدد در سراسر آفریقا است که مقر اصلی آن در الجزایر قرار دارد. در ایران حضور فناوری عمرانی چینی چندان نبوده است (Chen, 2018, Morsy, 2019, Kaczmarek, 2019, Fulton b 2020, Burton, 2019, Pairault, 2015,) (2020, Klinger, 2020, Garlick & Havlová, 2020 Abdel Ghafar & Jacobs,

1 The China State Construction Engineering Corporation (CSCEC)

ت) فناوری حوزه صنایع

حضور فناوری چین در دو بخش صنایع تولیدی و صنایع پیشرفته برجسته تر است. در بخش صنایع پیشرفته چین در مصر (ساخت ماهواره سنچس از دور میزر ست ۲^۱ برای بهره‌گیری از هدف‌های امنیتی)، در امارات (ارائه زیرساخت‌های اینترنت نسل پنجم به‌عنوان کلید آینده)، در الجزایر (ایجاد باند پهن «ای ال تی ای»^۲ فرودگاه هواری بومدین الجزیره توسط هوآوی و طرح ساخت و پرتاب اولین ماهواره ارتباطی الجزایر در ۲۰۱۷ با نام الکامست ۱^۳، در عربستان (فعالیت در مؤلفه‌های دیجیتالی چشم‌انداز سال ۲۰۳۰ سعودی مانند توسعه هوشمندسازی شهرها، پردیس‌ها، تدارکات، آموزش، ترافیک، شبکه‌ها، امنیتی و جاده‌ای، هوش مصنوعی، داده‌های بزرگ و طرح‌های شیرین‌سازی آب و خدمات امنیتی ارتباطی در حج) فعال است. در صنایع تولیدی هم، چین در مصر (۶۸ بنگاه اقتصادی چینی از جمله کارخانه تولید پارچه و محصولات نساجی، گچ، فیبر نوری، کنتور هوشمند و تولید فایبرگلاس)، عربستان (معدن و صنایع فراوری مربوط با آن)، امارات (ساخت طرح سه مرحله‌ای برای توسعه صنایع به‌عنوان طرح محک ابتکار کمربند و راه و کارخانه تولید و فرآوری مواد غذایی با هدف صادرات)، الجزایر (تأسیس کارخانه تولید فسفات و کارخانه تولید خودرو) و ایران (خودروسازی چینی پیش از تحریم‌ها) حضور فعالی داشته است (Morsy, 2019, Refinitiv BRI database, 2020,) (Chen, 2018, Fulton b, 2020, Del Panta, 2018, Pairault, 2015, Klinger, 2020).

جدول ۵. ابتکار یک کمربند و یک راه و فناوری‌های نوین چینی در پنج کشور غرب آسیا

نوع فناوری کشور	صنایع		ساخت و ساز (عمرانی)				حمل و نقل			انرژی	
	تولیدی	پیشرفته	مجتمع صنعتی	دیگر	راه آهن	بندر	بزرگراه	فرودگاه	فیصلی	هسته‌ای	تجدیدپذیر
مصر	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
امارات	✓	✓	✓			✓		✓	✓	✓	✓
الجزایر	✓	✓		✓			✓	✓	✓	✓	
عربستان	✓	✓		✓	✓				✓	✓	✓
ایران	✓				✓				✓		

Source: (Authors)

1 Misr Sat 2

2 eLTE

3 الکام ست ۱

۲. ابتکار یک کمربند و یک راه و افزایش تولید ناخالص داخلی

برای نشان دادن تغییر رشد اقتصادی و تبیین افزایش تولید ناخالص داخلی از دو شاخص حجم تجارت خارجی با چین و جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی از چین در پنج کشور غرب آسیا استفاده کرده‌ام.

الف) شاخص حجم تجارت خارجی

تجارت، توسعه یافته‌ترین جنبه روابط چین با غرب آسیا و به‌طور گسترده به جریان هیدروکربن‌ها متکی است. به‌طوری که چین شریک اقتصادی مهم عربستان برای انرژی طولانی مدت است و از این نظر به یکدیگر وابسته‌اند. چین در سال ۲۰۱۵ بزرگ‌ترین بازار صادرات نفت عربستان (رتبه دوم بعد از روسیه با ۱۶،۸ درصد از کل واردات نفت چین) و بزرگ‌ترین شریک تجاری آن تبدیل کشور بود. در سال ۲۰۱۴، چین به بزرگ‌ترین شریک تجاری امارات تبدیل و در سال ۲۰۱۷ امارات دومین شریک تجاری غرب آسیای چین پس از عربستان سعودی شد. افزون بر آن، بیش از ۲۲ درصد تجارت کشورهای عرب و چین و ۳۰ درصد صادرات چین به جهان عرب از راه امارات صورت می‌گیرد. جریان تجاری مالی (نرخ صادرات و واردات) ۱۶۱،۸ درصد از تولید ناخالص داخلی امارات را به خود اختصاص می‌دهد. صادرات نفت امارات به چین ۲،۵ درصد واردات نفت خام سالانه چین است و در طول سال ۲۰۱۹ از ایران پیشی گرفت؛ چین مهم‌ترین شریک اقتصادی ایران در دهه گذشته بوده است، ۳۰ درصد کل تجارت خارجی ایران با چین تا پیش از بازگشت تحریم‌ها، بزرگ‌ترین واردکننده نفت با دریافت یک‌سوم نفت و ایران رتبه سوم تأمین‌کننده نفت چین تا سال ۲۰۱۰. از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸، حجم تجارت دوجانبه چین و مصر هر ساله از ۱۰ میلیارد دلار فراتر رفته است. در سال ۲۰۱۷ به‌عنوان بزرگ‌ترین واردکننده نفت از مصر، از آمریکا پیشی گرفت و به بزرگ‌ترین شریک تجاری مصر تبدیل شد. الجزایر یکی از قدیمی‌ترین و بزرگ‌ترین شریک‌های اقتصادی چین در شمال آفریقا است. در سال ۲۰۱۳ با پیشی گرفتن از فرانسه، به‌عنوان مهم‌ترین شریک تجاری الجزایر و در سال ۲۰۱۸ به پنجمین شریک تجاری بزرگ چین در آفریقا تبدیل شد (AL-Qatatsheh & Al-Rawashdeh, 2017, Refinitiv BRI database, 2020, Chen, 2018, Xuewen, 2016, Fulton a,b, 2020, Garlick & Havlová, 2020, (Xinhua, 2020, Pairault, 2015, Del Panta, 2018, Abdel Ghafar & Jacobs, 2020

ب) شاخص سرمایه‌گذاری خارجی

چین در سال ۲۰۱۶ با چندین سرمایه‌گذاری مربوط با بی‌آر۱ در سراسر منطقه غرب آسیا به بزرگ‌ترین منبع خارجی سرمایه‌گذاری مستقیم تبدیل شد (AL- & Al-Rawashdeh, 2017). ارزش کل طرح‌های ابتکار یک کمر بند و یک راه ۷,۳ تریلیون دلار تخمین زده می‌شود که تا ارزش بیش از ۱,۵۱۶ میلیارد دلار آن‌ها تکمیل و کمتر از ۳,۰ درصد آن‌ها لغو شده است. به طوری که ارزش طرح‌های ابتکار یک کمر بند و یک راه عربستان با ۱۸۵ میلیارد دلار در رتبه دوم و دومین دریافت‌کننده سرمایه‌گذاری بی‌آر۱ در بخش نفت با ۴۲,۲۶ میلیارد دلار بعد از روسیه است؛ مصر پنجمین کشور از نظر ارزش طرح در میان کشورهای همراه ابتکار یک کمر بند و یک راه با رقم ۶,۱۱۵ میلیارد دلار است. در سال ۲۰۱۷، رتبه چین در فهرست کشورهای سرمایه‌گذار در مصر به ۱۵ رسید. امارات نهمین کشور از نظر جذب سرمایه چینی و ارزش طرح‌های برتر ابتکار یک کمر بند و یک راه در جهان است که با تشدید طرح‌های مرتبط با ابتکار یک کمر بند و یک راه در منطقه تجارت آزاد بندر خلیفه^۲ و منطقه صنعتی خلیفه ابوظبی که می‌تواند به سرمایه‌گذاری در صنایع نوپا تبدیل شود؛ رقم سرمایه‌گذاری چین در الجزایر قابل مقایسه با مصر، امارات و عربستان نیست، اما سرمایه‌گذاری خارجی چین در الجزایر ۶ درصد از کل مبلغ اختصاص داده شده به آفریقا و نیز سومین دریافت‌کننده بزرگ سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی چین در آفریقا است. در سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹، مجموع سرمایه‌گذاری چین در ایران ۲۴,۱۲ میلیارد دلار با رشد کندتر و مقدار کل کمتر در مقایسه با دیگر کشورهای غرب آسیا را نشان می‌دهد. در واقع، هیچ تغییر اساسی در مقدار تجمعی سرمایه‌گذاری‌های بزرگ چینی در ایران در دوره بی‌آر۱ نسبت به دوره قبل از آن رخ نداده است. پدید آمدن بی‌آر۱ به افزایش سرمایه‌گذاری شرکت‌های چینی در استخراج منابع منجر نشد. سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ نقطه اوج سرمایه‌گذاری به دلیل لغو تحریم‌های بین‌المللی ایران است (Refinitiv BRI database, 2020, Fulton a,b, 2020, Burton,) (2019, Del Panta, 2018, Pairault, 2015, Garlick & Havlová, 2020).

۳. ابتکار یک کمر بند و یک راه و تقویت اقتصادمحور شدن سیاست خارجی در غرب آسیا

فضایی که به واسطه تقویت فناوری‌های نوین و افزایش حجم تجارت خارجی و جذب سرمایه خارجی در غرب آسیا به وجود آمده است، انگیزه دولت‌های این منطقه را برای کاربست الگوی سیاست خارجی اقتصادمحور با چین و نیز با یکدیگر تقویت کرده است، به طوری که آن‌ها به دنبال ربودن گوی رقابت از یکدیگر در برقراری روابط اقتصادی و فنی با چین و جذب

1 The Belt and Road Initiative (BRI)

2 Khalifa Port Free Trade Zone (KPFTZ)

کشورهای خاورمیانه و آفریقا با داشتن نقش محوری خود هستند (Aghaee & Taheri 2017). این را می‌توان از پرشماری سفرها و دیدارها، پرشماری تفاهم‌نامه‌ها، سندها، قراردادها، شکل‌های سازمانی و قانونی بسیار و پرشماری پیشنهادها و گرایش‌های چین و این کشورها فهمید، که همگی هم با هدف‌های اولیه اقتصادی و فنی به وجود آمده‌اند.

الف) تلاش‌های سیاست خارجی اقتصادمحور مصر

مصر با سیاست خارجی «نگاه به شرق» در تلاش برای تحقق چشم‌انداز ۲۰۳۰ توسعه خود (در پی قرارگرفتن در میان ۳۰ کشور برتر اول جهان از نظر اندازه اقتصادی (براساس تولید ناخالص داخلی)، رقابت در بازار، توسعه انسانی، کیفیت زندگی و مبارزه با فساد) با هم‌سویی با هدف‌های بی‌آر آی است. از این‌رو، با راهبرد الگوی دولت توسعه‌گرا به دنبال زنده‌کردن رهبری سیاسی و فرهنگی خود در جهان اسلام است و رژیم ابتکار را فرصتی برای متحدکردن کشورهای در حال توسعه آفریقا و خاورمیانه برای دستیابی به توسعه مشترک و کمک به حل بحران‌ها می‌بیند. در این زمینه، مصر تلاش‌های سیاسی، نهادی و سازمانی ضروری برای تحقق هدف‌های تجاری و اقتصادی خود هم‌سو با ابتکار یک کمربند و یک راه را در قالب گفت‌وگوهای سیاسی، تشکیل یک سری شوراها، وضع قوانین، شرکت در نشست‌های سازمانی مهم و درخواست‌ها دنبال می‌کند. تلاش برای ایجاد امضای توافق‌نامه تجارت آزاد و یافتن نقش محوری در سه منطقه تجارت آزاد منطقه‌ای (۲۶ کشور آفریقایی و خاورمیانه) از راه گسترش منطقه همکاری اقتصادی و تجاری سوئز-چین و ایجاد پارک صنعتی عظیم، پیگیری راه‌حل دیپلماتیک برای مسائل خاورمیانه مانند منازعه فلسطین و اسرائیل و بحران‌های کشورهای آفریقایی از جمله لیبی، تلاش برای حل مسائل خود با ترکیه، وضع قانون جدید سرمایه‌گذاری مصر برای تضمین‌ها و مشوق‌های مختلف برای جذب سرمایه‌گذاران کشورهای خاورمیانه و چین، شرکت فعال این کشور در نشست‌های مهمی مانند نشست بریکس در سال ۲۰۱۷، مجمع همکاری‌های چین و آفریقا، مجمع همکاری کشورهای عرب و چین و درخواست مصر برای پیوستن به اعضای بنیان‌گذار بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا، و سفرهای دائم مقام‌های چین و مصر به کشورهای یکدیگر قابل توجه است (Morsy, 2019, Chen, 2018, Refinitiv BRI database, 2020).

ب) تلاش‌های سیاست خارجی اقتصادمحور عربستان

عربستان برنامه‌های توسعه ملی خود، چشم‌انداز سعودی ۲۰۳۰^۱ به‌ویژه طرح هوشمندسازی شهرها و ساخت شهر هوشمند نئوم را که مبتنی بر تعدیل ساختاری و اصلاحات اقتصادی و متنوع‌سازی منابع از درآمدهای غیرنفتی است با هدف یکپارچگی در بی آر آی مطرح کرده است. پیچیدگی اوضاع در غرب آسیا و افزایش هزینه‌های دفاعی و امنیتی عربستان سعودی هم بر علت، اراده عربستان را برای یافتن محوریت در سیاست خاورمیانه‌ای چین که در بافت جامعه بین‌المللی به میانجیگری سیاسی بین ایران و عربستان برای ایجاد ثبات و امنیت در راه ابریشم نوین می‌پردازد، دوچندان کرده است. از این‌رو، نقش مهمی در به سرانجام رساندن مذاکرات منطقه تجارت آزاد میان چین و کشورهای شورای همکاری خلیج {فارس} دارد و به دنبال عادی‌سازی روابط با اسرائیل و کاهش تنش با ایران و همکاری گسترده اقتصادی با ترکیه است. عربستان ستون اصلی سیاست چین در غرب آسیا است. سفرهای زیاد مقام‌های عربستان و چین، امضای اسنادها، تفاهم‌نامه‌ها و قراردادهای مهم و گوناگون، تلاش‌های نهادی و سازمانی ضروری و شرکت در نشست‌های سازمانی مهم، درآمدی بر چهره عملیاتی برنامه مشارکت جامع راهبردی عربستان و چین و پیاده‌سازی الگوی دولت توسعه‌گرا در منطقه است؛ شرکت در کنفرانس سالانه مجمع بانو^۲ برای آسیا، عضویت عربستان در گروه ۲۰ و تقویت ثبات مالی و منابع شناور مالی گروه ۲۰ در جریان بحران مالی سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸ و پیگیری برای یافتن وزن مناسب در صندوق بین‌المللی پول، تفاهم‌نامه برای ایجاد مرکز مبادلات رمینی (یوان) در خاورمیانه، عضویت در تأسیس بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت‌های آسیا^۳ (ای آی بی) با بودجه ۲۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۵ و قرارگرفتن در رتبه هشتم در میان کشورهای عضو و دومین کشور بزرگ در میان کشورهای غرب آسیا بعد از ترکیه، تفاهم‌نامه تأسیس صندوق سرمایه‌گذاری مشترک چین و عربستان با سرمایه پیشنهادی ۲۰ میلیارد دلار و مشارکت صندوق توسعه صنعتی عربستان و صندوق راه ابریشم چین برای تأمین بودجه طرح‌های مربوط به بی آر آی و چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان سعودی (Fulton b, 2020, Chen, 2018, Xuwen, 2016, AL-Qatatsheh & Al-Rawashdeh, 2017).

پ) تلاش‌های سیاست خارجی اقتصادمحور امارات

امارات به‌عنوان یک اسپارت^۴ کوچک در غرب آسیا به دنبال داشتن نقش محوری در حلقه اتصال شرق و غرب و تبدیل شدن به قطب مهمی از آن است که آن را به وسیله پیوند هدف‌های

1 Saudi Vision 2030

2 The Persian Gulf Cooperation Council (GCC)

3 The Boao Forum for Asia (BFA)

4 . Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB)

5 Spart

توسعه‌ای چشم‌انداز ۲۰۳۰ ابوظبی با طرح‌های یک کمربند و یک راه چین انجام می‌دهد که مبتنی بر توسعه طرح‌های زیرساختی با قابلیت اتصال منطقه‌ای است. اتصال پارک (مجمع) - پورت (بندر) صنعتی^۱ با «رویکرد دو چرخ و دو بال»^۲ برای اتصال بازارها در غرب آسیا است. این طرح به منظور پیوند دادن پارک‌های صنعتی ساخته‌شده چین در مصر، امارات متحد عربی، عربستان سعودی و عمان با بندرهای منطقه‌ای (بندر خلیفه در امارات، بندر دقم در عمان، بندر جیبوتی و بندر سعید در مصر) با هدف ایجاد خوشه‌های تجاری و پیوند زنجیره‌های تأمین در سراسر منطقه است. «دو چرخ» به همکاری انرژی متمرکز بر نفت و گاز معمولی و انرژی کم-کربن و «دو بال» به همکاری در فناوری (هوش مصنوعی، ارتباطات سیار، ناوبری ماهواره‌ای) و سرمایه‌گذاری و امور مالی اشاره دارد. از دیگر تلاش‌های عملی امارات افزون بر اتصال پارک-پورت را می‌توان دیپلماسی سیاسی امارات برای توسعه و مشارکت کشورهای عضو شورای همکاری خلیج {فارس} در طرح‌های ابتکار یک کمربند و یک راه، تشکیل مرکز نقل و انتقال بانکی و تسویه رنمینی^۳ در این کشور، قرارگرفتن در شمار بنیان‌گذاران بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا، تلاش برای مذاکرات توافق تجارت آزاد شورای همکاری {خلیج فارس} با چین و تشویق بنگاه‌های اقتصادی اماراتی و چینی برای مشارکت در تجارت و همکاری اقتصادی با قاره آفریقا، سرمایه‌گذاری این کشور در کشورهای غرب آسیایی مصر، لبنان، اردن و تونس و جنوب آسیا مانند پاکستان و افغانستان، عادی‌سازی روابط این کشور با اسرائیل و افتتاح سفارت امارات در تل‌آویو و مشارکت هر دو در طرح‌های زیرساختی یکدیگر، قطع نکردن همکاری اقتصادی با ایران با وجود متحد منطقه‌ای بودن عربستان و برعکس ارسال کمک‌های مربوط به پیشگیری و درمان کرونا به ایران که نشان از نوعی وابستگی متقابل دو کشور دارد (AL-Qatatsheh, Al-Rawashdeh, 2017, Fulton a,b, 2020,) (Refinitiv BRI database, 2020, Karam, 2018, Xuwen, 2016).

ت) تلاش‌های سیاست خارجی اقتصادمحور الجزایر

اکنون ابتکار راه ابریشم نوین نقش چارچوب‌دهنده، یکپارچه‌کننده و تکمیل‌کننده به مناسبات دو کشور الجزایر و چین و روابط الجزایر با کشورهای عرب و آفریقایی را دارد. به طوری که الجزایر در پی تبدیل شدن به ایستگاه لجستیکی برای فرستادن کالاها و فناوری‌های زیرساختی چین به دیگر کشورهای آفریقایی است. این کشور دیپلماسی گسترده‌ای را با این کشورها برای

1. Industrial Park-Port Interconnection
2. Two-Wheel and Two-Wing Approach

RM^۳ آر ام یا (رنمینی) نام رسمی ارزی و به معنی ارز مردم و مخفف آن است که جمهوری خلق چین در آغاز تاسیس آن در سال ۱۹۴۹ معرفی کرده است.

روابط خارجی توسعه‌محور آغاز کرده است؛ تلاش‌های مهم الجزایر در این سه حوزه است: خودرو (به دنبال مرکز شدن مونتاژ خودروهایی چینی برای ارسال به بازارهای اروپا و آفریقا و خاورمیانه) و دارو (برای محور و مرکز شدن در خاورمیانه و شمال آفریقا) و همکاری‌های فضایی (شرکت فعال در نشست‌هایی مانند سازمان همکاری فضایی آسیا و اقیانوسیه (اِپسکو)^۱ (ای پی اس سی) و راه‌اندازی گروه همکاری‌های فضایی عربی به نام عرب-سنت همراه با بحرین، مصر، اردن، کویت، لبنان، مراکش، عربستان، سودان و امارات در سال ۲۰۱۹). الجزایر ثبات را برای دیپلماسی توسعه خود ضروری می‌داند. از این رو در مسائل امنیتی به طور مشترک با مصر با الگوی راه‌حل سیاسی در پی حل بحران سیاسی و مبارزه با تروریسم در آفریقا از جمله لیبی است و با عربستان هم روابط نزدیکی را آغاز کرده است (Xinhua, 2020, Klinger,) (2020, Pairault, 2015).

ث) تلاش‌های سیاست خارجی اقتصادمحور ایران

ایران در تلاش‌های سیاست خارجی توسعه‌گرایانه با سیاست نگاه به شرق، توافق ۲۵ ساله با چین امضا کرده است و مشتاق وصل کردن برنامه‌های توسعه ملی خود با هدف‌های چین در ابتکار یک کمربند و یک راه برای گسترش ظرفیت تولید، زیرساخت‌ها، انرژی، کشاورزی، گردشگری و دیگر حوزه‌های خود است. اما جمهوری اسلامی ایران در روابط خارجی خود دچار بحران و نیز رفتار بین‌المللی متعارض با جامعه و نظام بین‌المللی است که چین حرکت خود را روی این ریل تنظیم کرده و با میانجیگری سیاسی در حال رژیم‌سازی در منطقه غرب آسیا است. ریشه اصلی این مشکل به هستی‌شناسی اقتصادی نخبگان سیاسی جمهوری اسلامی ایران بر می‌گردد که مبتنی بر پذیرش سرمایه، منهای ثروت زیادی، پذیرش روابط بازار منهای سرمایه‌داری است. این هستی‌شناسی با آن اشتیاق سبب حرکت پاندولی در میان آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی و پایدارینداختن یک خط مشی واحد در سیاست خارجی ایران شده و دوام یک روابط خارجی توسعه‌گرای پایدار را به خطر انداخته است که نتایج پرنوسانی هم برای ایران داشته است: تلاش‌های زیادی برای همکاری با شرق مانند درخواست عضویت در سازمان همکاری‌های شانگهای در سال ۲۰۰۵ که بعد از شش سال تنها به عنوان عضو ناظر در سال ۲۰۱۱ پذیرفته شد، یا دوگانه متناوب تنش-عادی‌سازی ایران و عربستان. با این دوگانه، نقش چین در برنامه جامع اقدام مشترک^۲ (برجام) و چراغ سبز اخیر ایران به عربستان برای گفت‌وگو برای عادی‌سازی روابط به میزبانی عراق پس از ابتکار پنج ماده‌ای وزیر خارجه چین در سفر به عربستان و سفر بدون فاصله به ایران و امضای توافق ۲۵ ساله به دلایل ساختاری دوام

1 Asia-Pacific Space Cooperation Organization (APSCO)

2 Joint Comprehensive Plan of Action JCPOA

چندانی در اجتماعی سازی رفتار بین المللی منطقه ای عربستان و ایران ندارد (Al-Rawashdeh & AL-Qatatsheh, 2017, Xuewen, 2016, Garlick & Havlová, 2020, Wang 2021).

نتیجه

مسئله این پژوهش چیستی و چگونگی کنش نظری و عملی رژیم چین در غرب آسیا بود که در بخش کنش نظری رژیم چین با روش تحلیل محتوا به مقوله های هشت گانه با جایابی در سه طبقه رسیدیم: ۱. هدف: با مقوله های نظم بین المللی توسعه محور مصلحانه (پاکس سینیکای توسعه محور) و یکپارچگی جهانی؛ ۲. چارچوب: با مقوله های قانون مداری و نهادمندی، مشترک با منافع متقابل و سیال بودن راهبردی ۳. فرایند: با مقوله های همکاری و هماهنگی (فعالیت در نظام هماهنگ)، تقسیم کار منطقه ای و تبادلات مردمی (دیپلماسی عمومی و فرهنگی). اکنون بر پایه این مقوله ها می توان گفت چین هرم قدرت یابی را با همان ساختار اما از قاعده آن (وارونه) آغاز کرده است. همچنین چگونگی کنش رژیم عملی چین در غرب آسیا را هم بر پایه مدل علی فرایندهای اقتصادی برگرفته از نظریه رژیم های بین المللی کیوهان و نای با روش توصیفی - تحلیلی بررسی کردیم. یافته های این بخش به عنوان پژوهش کنش نظری رژیم چین نشان می دهد که چین در سطح عملی به طور روزافزونی در حال پیوند سخت زیرساخت ها و پیوند نرم قوانین و استانداردها، تعمیق پیوندهای تجاری اقتصادی، سرمایه گذاری، تقویت فناوری های نوین در غرب آسیا است. البته رژیم های بین المللی راه ابریشم نوین در غرب آسیا مراحل آغازین خود را به سر می برد و هنوز در مرحله شدن قرار دارد. بنابراین نیازمند ارائه چشم اندازی از آن هستیم.

References

- Adel Abdel Ghafar and Anna L. Jacobs (2020), "China in the Mediterranean: Implications of Expanding Sino-North Africa Relations", Available at: <https://www.brookings.edu/research/beijing-calling-assessing-chinas-growing-footprint-in-north-africa/>
- Aghaei, Seyyed Davood & Ebrahim Taheri (2017), "Geo-economics Explanation of the Middle East and Central Asian Regional Order in the Global System", **Central Eurasia Studies**, Vol. 1, No. 2, pp. 255-270 [in Persian].
- Aghaei, Seyyed Davood & Ghahramani, Mohammad Javad (2020), "China's Orientation toward the Shanghai Cooperation Organization in the Light of its New Foreign Policy (from 2013 to 2018)", **Central Eurasia Studies**, Vol. 12, No. 2, pp. 291-307 [in Persian].

- Burton, Guy (2019), "Given the Historical and Economic Importance of Algeria and Sudan to China, Beijing Will Be Watching the Current Protests Carefully", Available at: <https://thediplomat.com/2019/03/what-protests-in-algeria-and-sudan-mean-for-china/>
- Chen J. (2018), "Strategic Synergy between Egypt "Vision 2030" and China's "Belt and Road" Initiative", *Outlines of Global Transformations: Politics, Economics, Law*, Vol. 11, No. 5, pp. 219–235. DOI: 10.23932/2542-0240-2018-11-5-219-235
- China's Arab Policy Paper (2016), "The Chinese government on Wednesday Issued its First Arab Policy Paper", Available at: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1331683.shtml
- Del Panta, Gianni (2018), "China's Growing Economic Role in Algeria", Available at: <https://www.resetdoc.org/story/chinas-growing-economic-role-algeria/>
- der Merwe, Justinvan (2019), "The One Belt One Road Initiative: Reintegrating Africa and the Middle East into China's System of Accumulation", at the book is called: *Mapping China's 'One Belt One Road' Initiative* Edited by Li Xing, Palgrave Macmillan, ISBN: 978-3-319-92200-3
- Fallahi, Ehsan and Nozar Shafiee (2021), "Assessment of China's Strategy in South Caucasus", **Central Eurasia Studies**, Vol. 13, No. 2, pp. 325-708 [in Persian].
- Fulton, Jonathan a (2020), "Domestic Politics as Fuel for China's Maritime Silk Road Initiative: The Case of the Gulf Monarchies", DOI: 10.1080/10670564.2019.1637566
- Fulton, Jonathan b, (2020). "Situating Saudi Arabia in China's Belt and Road Initiative", **Asian Politics & Policy**, Vol. 12, No.3, pp. 1–22, Wiley Periodicals, DOI:10.1111/aspp.12549
- Garlick, Jeremy & Radka Havlová (2020), "The Dragon Dithers: Assessin the Cautious Implementation of China's Belt and Road Initiative in Iran", DOI: 10.1080/15387216.2020.1822197
- Ghazi-Shariat-Panahi, Abolfazl, (1997), **Principles of Political Science**, Tehran, Dadgostar Publishing.
- Hamilton, John, Tee, SingWhat, Forbes, Linda (2018). "China's BRI Expansion Approach: Culture", Available at: <http://www.hk5sa.com/icit/4-4~Aus-Linda.pdf>
- Harvey, David (2018), "David Harvey's Response to John Smith on Imperialism", Available at: <https://urpe.wordpress.com/2018/02/23/david-harveys-response-to-john-smith-on-imperialism/>

- Kaczmarek, Filip (2019), "African Dimension of the Belt and Road Initiative", DOI:10.14746/ps.2019.1.10
- Karam, Joyce (2018), "UAE Names Khaldoon Al Mubarak First Presidential Envoy to China", Available at: <https://www.thenationalnews.com/uae/government/uae-names-khaldoon-al-mubarak-first-presidential-envoy-to-china-1.782350>
- Keohane, Robert O., Joseph S. Nye (2012), "**Power and Interdependence**", Fourth Edition, Longman classics in political science is an imprint of Pearson.
- Klinger, Julie Michelle. (2020), "China, Africa, and the Rest: Recent Trends in Space Science, Technology, and Satellite Development", Available at: <http://www.sais-cari.org/publications>.
- Momeni Rad, Akbar and others (2013). "Qualitative Content Analysis in Research Procedure: Nature, Stages and Validity of Results", **Educational Measurement Quarterly**, No. 14, Fourth Year, [in Persian].
- Morsy, Ahmed Fouad Ibrahim (2019). "The Impact of the "Belt and Road Initiative": in: Egypt's Economy and Foreign Policy", Available at: https://dcollection.snu.ac.kr/public_resource/pdf/000000156312_20211001194849.pdf
- Nye, Joseph, Jr. (2013), "Work With China, Don't Contain It", Available at: <https://www.nytimes.com/2013/01/26/opinion/work-with-china-dont-contain-it.html> Partnership between Algeria and China Accelerates Economic Growth and Infrastructure Expansion | Algeria 2018 | Oxford Business Group
- Pairault, Thierry (2015), "China's Economic Presence in Algeria", Available at: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/UMR-CCJ>. 2015. <halshs-01116295>
- Refinitiv BRI database, (2020), "Egypt and China: Closer Economic Ties", Available at: https://www.refinitiv.com/content/dam/marketing/en_us/documents/reports/refinitiv-zawya-belt-and-road-initiative-report-2019.pdf
- Salarzadeh Amiri, Nader (1969). "Content Analysis in Social Sciences and Humanities", **Allameh Tabatabaei University** [in Persian].
- Shannon S. (2005), "Three Approaches to Qualitative Content Analysis. Qualitative Health Research", DOI: 10.1177/1049732305276687
- Sheng, Andrew (2017), "OBOR and EuroAsia's New Great Game", Available at: <https://doi.org/10.1177/0009445517696642>

- Tishehyar, Mandana and Esmaiel Bakhshi (2021), "Russia and China's New Silk Road Plan; Opportunities and Challenges", **Central Eurasia Studies**, Vol. 13, No. 2, pp. 325-708 [in Persian].
- Wang, Yi (2021), "State Councilor and Foreign Minister Wang Yi Launches Initiative on Achieving Security and Stability in the Middle East", Available at: <http://ma.china-embassy.org/fra/xwdt/t1864273.htm>
- XI, CHEN (2018), "China in the Post-HegeChennic Middle East: A Wary Dragon?", Available at: <https://www.e-ir.info/pdf/76571>
- Xi, Jinping (2021), "Full Text: Xi Jinping's Speech Via Video Link at Boao Forum for Asia (BFA) Annual Conference 2021", Available at: <https://news.cgtn.com/news/2021-04-20/Full-text-Xi-Jinping-s-speech-at-BFA-Annual-Conference-2021-ZBRd9uTb0c/index.html>
- Xinhua, (2020), "Algeria, China Bound by Excellent Relations: Presidency Spokesperson", Available at: http://www.xinhuanet.com/english/africa/2020-05/14/c_139055805.htm
- Xuwen, QIAN (2016), "The New Silk Road in West Asia under "the Belt and Road" Initiative", DOI: 10.1080/19370679.2016.12023277.
- Zhang, Yizhi Jing Jing (2017), "One Belt One Road: China's Nation-Building Initiative", Available at: https://media.proquest.com/media/hms/ORIG/2/aaHwG?_s=dSmzWbHB5wfAWCTdyWZcHUB5vjo%3D
- Žižek, Slavoj (2018), "Slavoj Žižek: Will Our Future be Chinese 'Capitalist Socialism'?" Available at: <https://www.rt.com/op-ed/441873-china-socialism-capitalism-zizek/>